

"לְבַנְיָנָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֵלֶק קַפ"א

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

לתקן את העולם בשמחה, ובהתמקדות בעתיד

התמודדות עם פחד בצוק איתן

באחד הגדודים שעמדו להיכנס למלחמה בעזה, הכריז המג"ד שיש ששה ימי אימונים רציניים, עד אשר יכנסו למלחמה בתוך שטח עזה. כמוכן שלאחר הדברים הללו, הרגישו החיילים באותו גדוד יתר רצינות, והאימונים נעשו בקפדנות, וכמוכן שהחיילים נתנו כל אחד עוד ועוד מכוותיו. היו חיילים בגדוד שפחדו מהדברים שעתידיים לקרות להם בתוך עזה. אמנם במלחמה הזו זכינו, ברוך ה', לרוח גבורה שאחזה בעם, רוח גבורה שאחזה בחיילים, ובעקבות כך גם האווירה בגדוד הפכה לאווירה של שמחה, להרגשה של גדלות. בזכות האווירה של העצמה של העם, גם אותם אלה שקיבלו "פיק ברכיים" וקצת ייאוש, הצליחו לאסוף רוח של שמחה וגבורה לקראת המלחמה.

התרחקות מדיכאון של תשובה

הבוקר תקענו בשופר תקיעה של אימונים. נשארנו לנו עוד שש תקיעות של אימונים. שש תקיעות שבאות לעורר אותנו, תקיעות של רשות, לקראת התקיעות של מצווה. אמנם באמת, שמעתי מאנשים, שיש כאלה המרגישים הרגשה של לחץ, הרגשה של איום, תלמיד אחד אפילו התבטא באוזניי שזה יכול להגיע בצורות מסוימות גם לסוג של דיכאון. כשחושבים על המשמעות של הדברים: אותם הדברים הם שאחזו באותו גדוד, ונכונים גם אלינו. ישנה בוודאי מחשבה אמתית על העבר, וכך באמת צריך להיות, אך בעקבותיה ישנה גם הרגשה של

צער ומרירות, משום שבאמת העבר צריך תיקון. בכל זאת המחשבה העיקרית שצריכה ללוות אותנו, היא מחשבה של גדלות, מחשבה שיש בה גם מימד של שמחה. שמחה, שבעיקר שייכת לדור שלנו, דור גדול. כך מלמדנו הרב זצ"ל באורות התשובה¹:

"מרעיונות כאלה של קדושה ושל תשובה שמביאים לידי עצבות צריכים להתרחק לפעמים".

הרב זצ"ל כתב לפעמים, מפני שצריך תמיד לשקול לגופם של דברים, אבל באופן כללי להתרחק ממחשבה של עצבות שהיא חלק מהתהליך הזה של התשובה. מחשבה של עצבות לא נדרשת מאתנו בתהליך התשובה. נשאלת השאלה: מדוע? לכאורה, למה לא? עונה הרב זצ"ל:

"כי יסוד השמחה הקשורה לעומק הקודש הוא גדול מכל.. תשובה אחרת"

השמחה היא ערך כה גדול שהיא עדיפה גם אם היא באה על חשבון מחשבות של קדושה. בסופו של דבר, במכלול הכללי, אם יעדיף את מחשבת הקדושה העצובה, יצא שכרו של אותו אדם על אותה המחשבה בהפסד.

"על כן כאשר באות לאדם מחשבות של יראה ושל תשובה בדרך עיצבון-

¹ אורות התשובה פרק י"ד פסקה י"א

בדבר הראשון שהוא הרוח, כותב הרב בפרק ז' שני ביטויים מיוחדים, הראשון²:

"צריכים להעמיק מאוד באמונת התשובה, ולהיות בטוח שבהרהור תשובה לבד גם כן מתקנים הרבה, את עצמו ואת העולם, ואחרי כל הרהור תשובה יהיה אדם יותר שמח ממה שהיה בתחילה".

זה ביטוי אחד, 'להעמיק מאוד באמונת התשובה'.

יראת ה' מופיעה מתוך הסליחה

הביטוי השני נכתב בסעיף שאחריו³: "להעמיק הרבה צריכים ביסוד התשובה". שוב משתמש הרב באותו ביטוי, צריך להעמיק באמונת התשובה, וצריך להעמיק ביסוד התשובה.

"להעמיק הרבה צריכים ביסוד התשובה עד שאורה יאיר כל כך עד שזכרון כל חטא יעורר בו שמחה עצומה".

איך אפשר להבין את זה? שהרי חטא הוא דבר פסול, וכיצד הוא יכול להביא לשמחה? נראה שביאור הדברים הוא כך: דבר ראשון צריך להעמיק במחשבה עמוקה, באמונת התשובה: שתשובה יכולה להיות לכל דבר ולכל מצב. אנו אומרים בתהלים:

"כי עמך הסליחה למען תורא"⁴.

אילולי שהייתה סליחה, אילולי שהייתה אפשרות של כפרה, לא הייתה גם יראת שמיים⁵. לא היו יראים את ה' כי אין צ'אנס, אין סיכוי-אז מתייאשים, בפרט בדברים שכתוב עליהם דברים קשים. דבר ראשון אומר הרב שצריך להעמיק באמונת

יסיח דעתו מהם עד שתתכונן מחשבתו".

האדם צריך להגיד לעצמו: לא זו הדרך, נחשב מסלול חדש.

"ויקבל עליו כל התכן של קדושה ושל יראת שמיים בדרך חדווה ושמחה הראויה לישרי לב, עובדי ה' באמת".

התמודדות עם ייאוש

נשאלת השאלה, הרי סוף סוף באמת יש כאן מחשבה של ייאוש, של חולשה, שיכולה להגיע לדיכאון, וכמו שזה אחז בחלק מהלוחמים באותו גרוד, זה יכול לאחוז בנו. מה עושים עם זה? כיצד מתמודדים ומתגברים על זה?

הרב זצ"ל באורות התשובה עוסק בפרק שלם – פרק ח' – ב'מכאובי החטא וייסורי התשובה ומרפא הארתה', אותו תהליך נפשי של ייסורי נפש שעובר אדם שרוצה לשוב, ובמקביל לכך גם תהליך נפשי שבו התשובה נותנת מרפא, סעד, ושמחה לנפשו. עכשיו יודעים אנו שבתשובה ישנם מצד אחד מכאובים ומאידך גיסא רפואות ושמחות. אך עדיין יש לשאול, שהרי סוף סוף יש לנו דברים שאנו יודעים שלא היינו בהם בסדר, וצריך לשוב עליהם ולתקנם. במצב כזה עצם המחשבה על כך שנפלנו עלולה לגרום למחשבות של ייאוש ושל נפילה, להרגשה של "אני לא יוצלח", וזה מסוכן מאוד! כיצד מתמודדים?

תמיד אפשר לתקן

אני חושב שיש באורות התשובה שתי תשובות לשאלה. התשובה הראשונה היא ברוח, והתשובה השנייה במעשה.

² אורות התשובה פרק ז' פסקה ו'

³ אורות התשובה פרק ז' פסקה ז'*

⁴ תהלים פרק קל פסוק ד'

⁵ פירוש אבן עזרא במקום

מתוך הרע מתגלה הטוב. הדבר הזה הוא שמתגלה באמת בתוך התשובה.

זהו הדבר שכותב כאן הרב: "להעמיק הרבה .. רגש שמחה עצומה", איך זה יתכן חטא ושמחה? מה פתאום? באמת החטא עם כל חומרתו, הוא וודאי לא טוב, וצריך להתוודות עליו⁷, אך הוא הפך להיות מכשיר לעליה הגדולה שהאדם זכה לה. איך? ע"י

עבודת התשובה, ועל

זה השמחה. החטא גורם לכך שהאדם יעבור תהליך של תיקון ועליה כאשר מבין החוטא את רעת החטא ומתחרט עליו. באופן עקרוני החטא, הוא לא משמח אותנו מעצם החטא, אלא שאדם מבין שבתהליך שהוא נמצא, הנפילה

משמשת לו מנוף לעליה.

נחזור למשל שבו פתחנו את השיחה, באותו גרוד שעומד לפני המלחמה. נכנסנו למלחמה הזו בעל כורחנו, באמת היינו מוותרים על המציאות הזו, אלא שהיא הובילה את עם ישראל, והובילה את הגדוד כמו שסיפרנו, למקום הרבה יותר גבוה-ממה שהוא היה לפני המלחמה. זהו דבר אחד שאמרנו ברוח. שאדם צריך לא להתייאש, אלא להתעורר ולהעמיק בתשובה. להעמיק באמונת התשובה ולהעמיק ביסוד התשובה.

⁷ חסידים אומרים: שזו הסבה שאומרים את הווידוי, אשמנו בגדנו מהר, כדי שאדם לא יחשוב על החטאים שלו, וכאשר ייזכר בחטאים מסוימים תעלה חלילה בלבו מחשבה שהחטא היה טוב... למשל רגש נקמה מתוק.

התשובה, לדעת מהו הכוח הגדול של התשובה. זה דבר שצריך עומק ולימוד.

יסוד התשובה – תיקון העולם

הדבר השני הוא שצריך להעמיק ביסוד התשובה. השאלה היא מה זה יסוד התשובה? נדמה שיש פה דבר נפלא מאוד. נצטט את הסעיף כולו:

"להעמיק הרבה צריכים התשובה עד שאורה יאיר כל כך עד שזכרון כל חטא יעורר בו רגש שמחה עצומה, מפני הידיעה של הזכות הגדולה שמאירה בהם על ידי קדשת התשובה שהיא אור ה' הפועל בתקון העולם, יסוד הבריאה".

יסוד הבריאה הוא שהעולם צועד אל גילוי הטוב האלוקי. מלמדנו הרמח"ל שלרע יש תפקיד בתהליך הזה של הופעת הטוב בעולם. זהו בעצם הרעיון של מהלך הבריאה בכל שנותיה הפיכת הרע, אל הטוב, אדרבה, מתוך הרע מתגלה הטוב. הדבר הזה הוא שמתגלה באמת בתוך התשובה.

הרע משמש לגילוי הטוב

כתוב כאן דבר גדול מאוד. מהו יסוד הבריאה? מהו הדבר הגדול הזה, "הזכות הגדולה שמאירה בהם על ידי קדושת התשובה"?

יסוד הבריאה הוא, וזוהי בעצם ההבנה העמוקה של יום הכיפורים, ושל ימי הדין שבאים עלינו לטובה, שהעולם צועד אל גילוי הטוב האלוקי. זהו מהלכו של העולם. במהלך הזה מלמדנו הרמח"ל⁶ שלרע יש תפקיד בתהליך הזה של הופעת הטוב בעולם. הרע משמש לגילוי הטוב. זהו בעצם הרעיון של מהלך הבריאה בכל שנות הבריאה, הפיכת הרע, אל הטוב, אדרבה,

⁶ דעת תבונות פסקה מ' ופסקה מ"ח ועוד.

התשובה צריכה להיות על העתיד

הדבר השני הוא מהבחינה מעשית: כאשר אדם העמיק, והבין את מעלת התשובה, והפנים את משמעותה ויסודה, הוא צריך להתחיל לעבוד, ואת זה מלמד אותנו הרב זצ"ל בסעיף הבא⁸:

“יסוד התשובה צריך לעולם להיות מונח על התיקון של להבא. ובתחלה לא ישים כל כך לעקר מעכב על דבר העבר, כי אם יבוא מיד לעסק בתקון העבר ימצא מניעות רבות ויהיו דרכי התשובה וקרבת ה' קשים לפניו. אבל בהיותו עסוק באמת לתקן את מעשיו, הדבר מובטח שאז יעזרוהו מן השמים גם כן על תקנת העבר.”

זהו חידוש שיש לו בסיס בראשונים⁹. הפנים צריכות להיות קדימה. יש צער על העבר, אבל לא יאוש ובוודאי שלא דיכאון כמו שאמר לי אותו תלמיד. הדרך היא הבנת התשובה, וזה גורם לשמחה ומתוך כך צריך לחשוב קדימה מבחינה מעשית, איך תהיה השנה הבאה עלינו לטובה. איך היא תראה יותר טוב. כל אחד ואחד מאתנו יחשוב לעצמו איך הוא יראה יותר טוב בעבודת ה' הפרטית שלנו, ובעבודת ה' הכללית שלנו. כיצד הישיבה תיראה יותר מושלמת. כיצד אנחנו נצמד יותר כל אחד ואחד בתיקון שהוא יכול לקדם את הציבור, ואת עם ישראל, ואת המשפחה שלו, על זה צריך לחשוב. צריך לחשוב מבחינה מעשית, איך עושים את העתיד יותר טוב. צריך להוריד את זה לפסים מעשיים, אבל באופן כללי זוהי הדרך של הגדלות. שמחה, מתוך הבנת ערכה של התשובה, ומחשבה מעשית לתיקון העתיד. יעזרנו ה' לממש את הדברים הגדולים האלה למען שמו הגדול.

⁸ אורות התשובה י"ג* ט2

⁹ שערי תשובה שער ראשון אות י"א

